

Türkçe Web Sayfalarında Kadın Sağlığı İle İlgili Bilgilerin Değerlendirilmesi

Nevin Utkualp¹, Neriman Akansel², Hicran Yıldız³

¹Bursa Uludağ Üniversitesi, Doğum Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Bursa, Türkiye

²Bursa Uludağ Üniversitesi, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Bursa, Türkiye

³Bursa Uludağ Üniversitesi, İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Bursa, Türkiye

Nevin Utkualp, Öğr. Gör. Dr.
Neriman Akansel, Doç. Dr.
Hicran Yıldız, Doç. Dr.

İletişim:

Nevin Utkualp
Bursa Uludağ Üniversitesi, Doğum Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Bursa, Türkiye
Tel: +90 536 611 04 96
E-Posta: nutkualp@uludag.edu.tr

Gönderilme Tarihi : 18 Eylül 2018
Revizyon Tarihi : 12 Kasım 2018
Kabul Tarihi : 12 Kasım 2018

ÖZET

Amaç: Bu çalışmanın amacı, kadınlara yönelik hazırlanmış olan web sayfalarının içeriklerinin değerlendirilmesidir.

Gereç ve Yöntemler: Bu çalışma, Türkiye’de en çok kullanılan arama motoru olan Google’da “kadın sağlığı”, “kadın ve sağlık” anahtar kelimeleri kullanılarak yapılmıştır. Araştırmada tarama sırasında ilk sırada olan 25 web sayfası değerlendirilmeye alınmıştır. İlgili web sayfalarında kadın sağlığına yönelik bilgiler araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda hazırlanan kontrol listesi (22 madde) kullanılarak değerlendirilmiştir. Veriler SPSS 22.00 programında değerlendirilmiş, bulgular sayı ve yüzde olarak verilmiştir.

Bulgular: Web sayfalarının tamamında çeşitli hastalık nedenlerine yönelik bilgiler yer almaktadır. Yarıya yakınında (%48) hastalıktan korunma yolları, tedavi ve yaşam kalitesi ile ilgili bilgiler mevcuttur. İncelenen web sayfalarının çok az bir oranında (%28) güncelleme yapıldığı, bilgi içeriklerinin büyük bir kısmında da kaynak gösterildiği (%72) belirlenmiştir. Web sayfalarının yarıya yakınında hekimler referans olarak yer almaktadır. Web sayfalarının %74’de konu ile ilgili resim mevcuttur, %56’sında konuyla ilgili farklı bir link bulunmaktadır ve %52’inde tıbbi terminolojinin kullanılmadığı görülmektedir.

Sonuç: Kadın sağlığı ile ilgili web sayfalarının içeriği ve kapsamı farklılıklar göstermektedir. Teknoloji ve bilimsel bilgi her gün hızla değiştiğinden web sayfalarında yer alan bilgilerin de hem güncel hem de doğru olması gereklidir. Web sayfalarının tasarımının iyi olması ve bilginin sistematik bir biçimde aktarılması kadın sağlığı ile ilişkin konularda bilgi edinmek isteyenlere ve kadın sağlığının gelişmesine katkı sunacağı düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: Kadın sağlığı, web sayfası, bilgi

EVALUATION OF THE CONTENTS ON TURKISH WEBSITES (OR WEB SITES) RELATED TO WOMEN'S HEALTH

ABSTRACT

Aim: The aim of this study is to determine the features of websites related to women's health.

Methods: Google Search engine was used to search for key words “women health”, “women and health”. The top 25 most searched websites were included in the study. A check list was developed by researchers according to the literature and used for evaluation of the web sites. Data were analyzed by using SPSS 22.00 and the results were given as numbers and percentages.

Results: The websites’ contents were as follows: all websites included information related to diseases; almost half of them (48%) included information on preventive methods, treatment of diseases and life quality. Only 28% of the websites were found to be updated and 72% of them included references. 44% of the web pages were developed by physicians. It was determined that 74% of the websites included pictures, 56% of them had links and 52% of them didn't use medical terms. Pregnancy, delivery, post pregnancy care and nutrition were among the common topics on the web pages.

Conclusion: Contents of the websites were varied. Information in the content should be accurate and up to date since the content of each topic changes as the technology and scientific knowledge changes gradually. The efficiency of the websites is important for the development of women's health especially the basic issues.

Keywords: Websites, women health, information

Günümüzde internet, bilgiye kolay ve hızlı ulaşabil-meyi sağladığından yaşamımızın önemli bir par-çasını oluşturmaktadır. Bilim ve iletişim dünyasın-daki hızlı gelişmeler (internet, intranet, sesli/görüntülü ile-tişim vb.) bilginin çok hızlı yayılmasına olanak sağlamakta, teknoloji ve sağlıktaki gelişmelerin izlenmesini olanaklı kılmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin eğitim amaçlı kullanılması yaygınlaştıkça e-öğrenme araçlarının sayısı ve çeşitliliğinde de bir artış gözlenmekte ve sanal ortam da buna yardımcı olmaktadır (1-2). İnternet, halk sağlığını korumada etkin bir bilgi kaynağıdır ve geleneksel eğitim yöntemlerine göre erişim kolaylığı nedeni ile avantajlıdır (3,4,5). Bunun yanı sıra web sayfalarının içeriklerinin ko-layca güncellenebilmesi, erişim olanağı, fırsat eşitsizlikle-rinin giderilmesi, arz talep dengesinin sağlanması gibi pek çok olumlu katkısı da mevcuttur (4,6). İletişim araçlarının toplumun davranış kalıplarını değiştirmek, bireylere bazı değerleri kazandırmak ve öğrenilenlerin içselleştirilmesini sağlamak açısından faydalı olduğu vurgulanmaktadır. Bilim, iletişim ve teknolojiadaki gelişmeler sayesinde med-yanın büyük kitlelere kısa sürede ulaşması ve onları etkile-mesi mümkün olmaktadır (7,8).

İnternet, kadın sağlığı ile ilgili bilgilere ulaşım kolaylığı açısından değerlendirildiğinde, kadınların sağlıkla ilgili konulardaki gereksinimini karşılamada önemli rol üstle-nebileceği öngörülmektedir (8,9). Toplumda kadın sağlı-ğını korunması ve geliştirilmesi aynı zamanda çocuğun, ailenin ve toplumun sağlığını da yakından etkilemektedir (10). Bu nedenle kadın sağlığı özel olarak ele alması ge-reken konuların başında gelmektedir. Dünyada ve ülke-mizde kadın sağlığını etkileyen unsurlar arasında, kadının toplumsal cinsiyet rolü, kültür, eğitim düzeyi, sosyo-eko-nomik düzey önemli belirleyiciler arasındadır (11). Kadın sağlığı sorunları ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre farklı-lık göstermekle birlikte, toplumun kadın cinsiyetine biçti-ği rol, beklentileri, kadının sağlık hizmetine ulaşmasını ve sağlığını önemli ölçüde etkilemektedir. Toplum içinde ka-dınların rolleri değiştikçe eğitime ilişkin gereksinimleri ve beklentilerinde de değişmeler olmaktadır. Kadınların ken-di sağlık durumunu değerlendirebilmeleri, normal olma-yan belirtileri fark ederek en kısa zamanda bir sağlık pro-fesyoneline başvurmaları son derece önemlidir. Bununla birlikte kadınların merak ettikleri sorulara cevap bulmaları, karşılaştıkları sağlık sorunlarını etkin şekilde çözmeleri ve sorunlarla baş edebilmeleri yaşam kalitelerine önemli katkı sağlayacaktır (12, 13).

Web sayfaları sağlıkla ilgili çok farklı konularda ve kap-samda bilgi içeriğine sahip olduklarından, bilgi edinmek amacı bu sayfaları okuyan kişiler için önemli bir avantaja

bazen de dezavantaja dönüşebilmektedir (9,13). Bu ne-denle kadının fiziksel ve psiko-sosyal sağlığının korunması ve geliştirilmesi, hastalıkların önlenmesi, koruyucu sağlık davranışlarının ve sağlık bilincinin geliştirilmesi amacıyla web sayfalarının güvenilirliği ve işlevselliği son derece önemlidir (13,14).

Günümüzde kadınların ölüm nedenleri arasında sırasıyla dolaşım sistemi hastalıkları (% 43,9), iyi ve kötü huylu tümörler (%15,1) ve solunum sistemi hastalıkları (%11) yer almaktadır. Bu konudaki farkındalığın artırılmasının ülkemizde kadın sağlığının geliştirilmesine büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir (15). Kadınların donanımlı olmasının, ailedeki diğer bireylerin ve özellikle çocukların eğitimi ve sağlığının korunması açısından olumlu sonuç-ları vardır (16). Zaman zaman hasta ve sağlık çalışanları arasındaki iletişimin sınırlı kalması, hastaların sormak istedikleri soruları sormaktan çekinmeleri onların internete başvurma eğilimini önemli ölçüde arttırmaktadır (17). Ancak web sayfalarının yüz yüze yapılması gereken sağlık eğitiminin yerini alacak bir seçenek olarak görmektense tamamlayıcı olarak kullanılmasının daha nitelikli bir seçim olacağı öngörülmektedir (18). Bu nedenle, kadın sağlığı ile ilgili web sayfalarının iyi tasarlanmış, içerdikleri bilgini-nin doğru, anlaşılabilir ve güncel olması önemlidir (11-19). Social Touch (2013) tarafından ülkemizde internetin sağlık amaçlı kullanımını inceledikleri araştırmada; kadın-ların (%58,7) interneti sağlıkla ilgili bilgi edinmek amaçlı kullandığı, %60,88'nin internetteki forumları takip ettiğini belirlenmiştir (19). Bireylerin sağlık personellerinden ba-ğımsız bir şekilde sağlıkla ilgili konularda web sayfalarını bir seçenek olarak görmeleri beraberinde bazı riskleri de getirmektedir. Özellikle Türkiye'de kadın sağlığı ile ilgili web sayfalarının değerlendirildiği çalışmalar oldukça sı-nırlıdır. Ülkemizde son yıllarda bu konu ile ilgili literatür incelendiğinde bir çalışmada 0-12 aylık bebek bakımı (20), başka bir çalışmada ise doğuma hazırlıkla ilgili web sayfa-larının analizinin (21) yapıldığı çalışmalar dışında başka bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmanın amacı, kadın-lara yönelik hazırlanmış olan web sayfalarının içeriklerinin değerlendirmektir.

Yöntem

Bu çalışma 15.01.2018 ile 15.02. 2018 tarihleri arasında Türkiye'de en çok kullanılan Google arama motoru kullanı-larak kadın sağlığı ile ilgili web sayfaları incelenerek yapıldı. Google'da "kadın sağlığı", "kadın ve sağlık" anahtar keli-meleri kullanılarak yapılan arama sonucunda 40 web say-fasına ulaşıldı ve bunlar arasında ilk sırada yer alan 25 web sayfası incelendi. Web sayfalarının değerlendirilmesinde

araştırmacılar tarafından ilgili literatür incelenerek geliştirilen ve 22 maddeden (web sayfalarının genel tasarımını ve içeriğini değerlendirmeye yönelik maddeler) oluşan değerlendirme formu kullanıldı. Veriler SPSS 22.00 programına girilerek elde edilen sonuçlar sayı ve yüzde olarak verildi.

Çalışmanın Sınırlılıkları

Çalışmanın sadece Türkçe web sayfalarının incelenerek yapılması ve en çok tıklanan ilk 25 sıradaki web sayfasının çalışmaya dahil edilmesi bu araştırmanın sınırlılıkları arasındadır.

Bulgular

Kadın sağlığı ile ilgili web sayfasının türünün yarıdan fazlasında (%64) "com.tr" olduğu, bilgilerin %44'ünün hekimler tarafından oluşturulduğu görüldü. Web sayfalarında yer alan bilgilerin büyük bir kısmının yazı büyüklüğünün (%76) 12 punto olduğu belirlendi. İncelenen sayfalarda gebelik, doğum, doğum sonrası bakım, kadın ruh sağlığı, cilt ve saç bakımı sıklıkla en sık ele alınan konular arasındaydı (Tablo 1). Web sayfalarının içeriği incelendiğinde; kadın sağlığına ilişkin yeni tedavi yaklaşımlarına yer verildiği (%80), kadın hastalıkları ile ilgili yeni tedavi önerisi ya da yönlendirme içerdiği (%88), konunun aktarımında bir bütünlük olduğu (%84), bilginin ilgi çekici bir şekilde aktarıldığı (%88) ve tıbbi terminoloji içermediği (%52) belirlendi. Web sayfalarının %72'sinin tasarımında konu ile ilgili resimlerin yer aldığı, %76'sında yazı rengi olarak siyah dışında bir renk seçildiği görüldü (Tablo 2).

Tartışma

İnternet aracılığı ile edinilen sağlık bilgisinin kullanımı, doğrudan insan yaşamını etkilemesi nedeniyle oldukça önemlidir. Günümüzde, bilginin değerli olması ve zaman kıstıllığı nedeni internet kullanımı giderek daha popüler hale gelmekte ve bireylerin internet aracılığı ile bilgi edinme eğilimi artmaktadır. Ancak bu eğilim, hızla değişen bilgi ve teknoloji dünyasında internet üzerinden elde edilen bilgilerin güvenilirliği konusundaki endişeleri de beraberinde getirmektedir (22,23). Web sayfalarındaki bilgiler, belirli bir standarda uymamaları nedeni ile kendi içinde farklılıklar göstermektedir. Çalışmamızda, web sayfalarının sadece %72'sinde tasarlayan kişinin kim olduğu belirtilmiştir. Kadın sağlığı ile ilgili web sayfalarının %64'ü "com.tr" (commercial.Turkey=ticari.Türkiye) uzantılıdır ve sadece %44'ünde bilgi içeriğinin bir hekim tarafından hazırlandığı görülmektedir. Web sayfalarında yer alan bilgi içeriklerinin sağlık alanında uzman kişiler tarafından tasarlanması ve güncellenmesinin, bu bilgilere ulaşarak

Tablo 1. Türkçe Web sayfalarında kadın sağlığına ilişkin bilgilere ait özellikler

Değişkenler	n	%
İnternet site türü		
com.tr	16	64
net	5	20
gov.tr	3	12
org.tr	1	4
Web sitesinin kimin tarafından tasarlandığı		
Hekim	11	44
Diğer	6	32
Komisyon	8	24
Yazı büyüklüğü		
12 punto	19	76
14 punto	3	12
10 punto	2	8
16 punto	1	4
Web sayfalarındaki konu içerikleri		
Genel kadın sağlığı *	18	72
Doğum *	17	68
Doğum sonrası	17	68
Gebelik*	15	60
Kadın ruh sağlığı *	13	52
Cilt ve saç bakımı*	9	36
İyi huylu oluşumlar*	7	28
Kötü huylu oluşumlar*	7	28
Enfeksiyon*	7	28
Cinsellik*	4	16
Aile planlaması*	1	4

*Konu başlığı birden fazla Web sayfasında yer almaktadır

Tablo 2. Türkçe kadın sağlığı Web sayfalarının içeriğine ilişkin özelliklerin dağılımı

Web sayfalarındaki bilgi içeriğinin kapsamı	Evet Sayı (n)	Yüzde (%)
1. Kadın hastalıkları ile ilgili yeni tedavi önerisi ya da yönlendirme içeriyor mu?	22	88
2. Aktarılan bilgi ilgi çekici mi?	22	88
3. Konunun aktarımında bir bütünlük var mı?	20	84
4. Kadın sağlığına ilişkin yeni tedavi yaklaşımlarına yer verilmiş mi?	19	80
5. Sayfanın tasarımında renkler kullanılmış mı?	18	76
6. Yazı içinde görsellere/ resimlere yer verilmiş mi?	17	72
7. Hazırlayan kişi belirtilmiş mi?	17	72
8. Yazının güncelleme tarih var mı?	16	68
9. Yazının yayın tarihi belirtilmiş mi?	15	64
10. Sayfada tıklanma sayısı var mı?	14	56
11. Sayfada link yer alıyor mu?	14	56
12. Yazı tıbbi terminolojiden arındırılmış mı?	13	52

kullanan kişilerin kendi sağlıklarının yönetiminde ortaya çıkabilecek olası riskleri ve eksiklikleri önleyebileceği düşünülmektedir (24,25,26). Web sayfalarının içeriğinin güvenilirliği konusunda kullanıcıların farkındalıklarının artırılması, bireylerin kendi sağlıkları ile ilgili değerlendirme yapabilmeleri ve doğru karar alabilmeleri açısından son derece önemlidir. Bunun yanında, web sayfalarının kendi sınırlılıklarını (özellikle, sağlık kuruluşuna başvurulması

gereken durumlar vb.) dürüst bir şekilde ortaya koyması ve bunları azaltmak için ilgili linklere veya referanslara yönlendirmesi kullanıcıların karşılaşılabilecekleri risklerin azaltılması açısından önemlidir (27,28). Çalışmamızda, incelenen web sayfalarının %72'sinin tasarımına konu ile ilgili resimlerin yer aldığı ve %76'sında yazı büyüklüğünün en az 12 punto olduğu görülmektedir. Web sayfalarının hazırlığında renk kullanımı ve yazı puntosunun büyüklüğü gibi ayrıntıların dikkatlice seçilmesi, içeriğinin anlaşılır ve net olması, dikkat çekiciliğinin sürdürülmesi kullanıcılar açısından önemlidir. Bunun yanı sıra web sayfalarının tıbbi terminoloji içermesi sağlıkla ilgili bir eğitimi olmayan kişilerce anlaşılabilirliğinin azalmasına neden olabileceğini düşündürmektedir. İşleyen ve ark.(2005) yapmış olduğu bir çalışmada da Türkçe web sayfalarında yer alan sağlık bilgilerinin bunları hazırlayan hekimlerin akademik dil kullanmaları sebebi ile anlaşılabilirliğinin düşük olduğunu saptanmıştır(27,28).

Benigeri ve Pluye (2003) tarafından yapılan bir çalışmada, web sayfalarındaki sağlık köşelerinde genel olarak kadın sağlığı ve gebelik ile ilgili bilgiler bulunduğunu belirtilmektedir (23). Çalışmamızda, web sitelerinde en fazla yer alan konular; genel kadın sağlığı, doğum, doğum sonrası ve gebelik konularına yer vermesi açısından değerlendirildiğinde Benigeri ve Pluye (2003) çalışması ile benzerlik göstermektedir (23). Kadınlar, genellikle ekonomik güçlükler, ev ve çocuk bakımı ile ilgili konularda daha fazla sorumluluk üstlenmeleri, zamanlarının kısıtlı olması, içinde yaşadıkları toplumun kültür yapısı nedeni ile kendileri ile ilgili konuları ikinci planda bırakmaktadır. Bazı durumlarda da hem sağlık hizmetine ulaşmaları hem de sağlık hizmetinden yararlanmaları sınırlı düzeyde kalmaktadır (10). Web sayfalarında kadın sağlığına yönelik bilgilerin yer alması özellikle gebelik, doğum ve doğum sonrası gibi kadın yaşamının önemli bir parçası olan dönemlere ağırlık verilmesi önemli olmakla birlikte, bu süreç kadın yaşamında çok kısa bir dönemi kapsamaktadır. Bununla birlikte, gebelik kadınlar için önemli bir dönüm noktasıdır. Gebelik, doğum ve doğum sonrası dönem, kadının hem kendi vücudundaki fizyolojik değişimler hem de fetüsün sağlığı konusunda merak ettiği ve bilgi edinmek istediği konuların oldukça fazla olduğu bir süreçtir (29,30,31). Çalışmamızda, web sayfalarının kadın sağlığına ilişkin yeni tedavi yaklaşımlarına ve kadın hastalıkları ile ilgili yeni tedavi önerilerine

ya da yönlendirmelere yer verildiği görülmektedir. Artan bilgi ihtiyacını karşılamada ve gebe olan kadınların sanal ortamda kendileri gibi gebe olan kadınlarla iletişim kurmada, bilgi paylaşımında internet büyük role sahiptir (10,15). Özellikle kadınların sağlık eğitimi gereksinimlerinin karşılanmasında internetin yeri yadsınamaz (32,33). Ancak bu tür uygulamaların faydalarının yanı sıra yanlış bilgi edinmeye ve yanlış karar vermeye yol açabileceğini de öngörmek gereklidir. Diaz ve ark.'nın (2002) çalışmasında, hekim veya hemşire dışında sağlık bilgisi için başvurulan kaynaklar arasında internet kullanımının ikinci sırada yer aldığı görülmektedir (7). Başka bir çalışmada ise, internet kullanıcılarının yaklaşık %40'ının, sağlık bilgilerine erişim için interneti tercih ettikleri belirtilmektedir (32). Her on internet kullanıcılarından sekizinin diyet, ilaç, sağlık sigortası, hekim ve hastaneler gibi sağlık konularında bilgi edinebilmek için interneti seçtikleri (30), özellikle ev hanımı ve yaşlı olan bireylerin sağlıkla ilgili konuları araştırmak için interneti tercih ettikleri görülmektedir (23). Vanzetta ve ark.(2012) İtalya'da Sağlık Bakanlığı'na tüm hastanelerin web sayfalarının incelendiği çalışmalarında, sayfaların %58'inde sağlıkla (hastalık ve nedenleri, korunma önlemleri v.b) ile ilgili hiçbir bilginin bulunmadığını, web sayfalarının sadece %22'sinde, kullanıcıların sağlık yönetimi konusunda bilgiye ulaşılabilirliğini saptamışlardır (8). Bu durum internet web sayfalarının kapsamının ülkelere göre de değişiklik gösterdiğini düşündürmektedir. Özellikle maliyet etkinliği düşünüldüğünde sağlıkla ilgili hazırlanan web sayfalarının sadece bilgi aktarma dışında interaktif bir şekilde kullanımının sağlanması, video , resim gibi materyallerle görsel olarak zenginleştirilmesi, kullanıcıların birbiri ile iletişim kurabilecekleri forumlara yer verilmesinin bireylerin sağlığına önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir (18).

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada değerlendirilen web sayfalarında güncelleme sayısının azlığı ve hazırlayanların yarıdan fazlasının sağlık profesyoneli olmaması yer alan bilgilerin güvenilirliği konusunda endişe yaratmaktadır. Web sayfalarından edinilen bilgilerin eksik veya yanlış olması sağlıkla ilgili risklerinin artmasına yol açacağından, toplumun ve özellikle kadınların sağlık okuryazarlığının artırılması, konuyla ilgili farkındalıklarının oluşturulması yönünde adımların atılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Kaynaklar

1. Isık O, Akbolat M. Bilgi Teknolojileri ve Hastane Bilgi Sistemleri Kullanımı: Sağlık Çalışanları Üzerine Bir Araştırma. *Bilgi Dünyası* 2010; 11:365-89.
2. Pellise´ F, Sell P. Patient information and education with modern media: the Spine Society of Europe Patient Line. *Eur. Spine Journal* 2009;18: 395–401. [CrossRef]
3. Ergün M, Ergün E. Web Sitelerinin Çeşitli Özellikleri ve Eğitim Kurumları Web Sitelerine Yansımaları. *Kuramsal Eğitim Bilim* 2008;1:2-19.
4. Tuncer M, Taşpınar M. Sanal Ortamda Eğitim ve Öğretimin Geleceği ve Olası Sorunlar. *Sosyal Bilimler Dergisi* 2008;10:125-44.
5. Bozkurt A, Bozkaya M. Açık ve Uzaktan Öğrenmeye Yönelik Etkileşimli E-Kitap Değerlendirme Kriterlerinin Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, 2013.
6. Çetin İ, Özhanlı Y. Surgical Patients' Features of Internet Use While Accessing Health Information. *Kocaeli Sağlık Bilimleri Dergisi* 2018;4:44-9.
7. Diaz J, Griffith R, James JN, Reinert S, MS, Friedmann P, Moulton A. Patients' Use of the Internet for Medical Information. *J Gen Intern Medicine* 2002; 17: 180–5.
8. Vanzetta M, Vellone E, De Marinis MG, Cavicchi I, Alvaro R. Online information supplied by Italian Hospitals and Local Healthcare Units: A Descriptive Research on their Compliance with the Guidelines Issued by the Italian Ministry Health. *Ann Ig* 2012; 24:507-16.
9. Verhoeks C, Teunissen D, Steenbergend A, Lagro-Janssen A. Women's Expectations and Experiences Regarding e-Health Treatment: A Systematic Review. *Health Informatics Journal* 2017;0:1-17. [CrossRef]
10. Tözün M, Sözmek MK. Halk Sağlığı Bakışı ile Sağlık Okuryazarlığı. *Smyrna Tıp Dergisi* 2014:48-54.
11. Göktaş Y ve ark. Türkiye'de Eğitim Teknolojileri Araştırmalarındaki Eğilimler: 2000-2009 Dönemi Makalelerinin İçerik Analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* 2012;12: 177-99.
12. Lehnert JD, Ellingson MK, Goryoka GW, Kasturi R, Maier E, Chamberlain AT. Research Full Report: Use of Obstetric Practice Web Sites to Distribute Zika Virus Information to Pregnant Women During a Zika Virus Outbreak. *Journal of Public Health Management and Practice* 2017; 23: 608-13. [CrossRef]
13. Yirmibeşoğlu E, Öztürk AS, Erkal HŞ, Egehan İ. Kansere Hastalarının Bilgi Arayışında İnternet Kullanımı. İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 2015;12: 125-8.
14. Sinclair P, Kable A, Levett-Jones T. The Effectiveness of Internet-Based e-Learning on Clinician Behavior and Patient Outcomes: A Systematic Review Protocol. *JBPI Database of Systematic Reviews and Implementation Reports* 2015;13: 52-64. [CrossRef]
15. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. Türkiye'de kadın. <https://kadininstatusu.aile.gov.tr/uygulamalar/turkiyede-kadin>.
16. Berland GK, Elliott MN, Morales LS, Algazy JI, Kravitz RL, Broder MS, et al. Health Information on The Internet: Accessibility, Quality, and Readability in English and Spanish. *JAMA* 2001; 285:2612-21.
17. Zülfiyar H. Hastaların İnternet Kullanımı ve Elektronik Ortamdaki Bilgilerine Erişim Davranışları. *F.N. Hemşirelik Dergisi* 2014;22:46-52.
18. Demir Y, Gözüm S. Sağlık Eğitiminde Yeni Yönelimler; Web Destekli Sağlık Eğitimi *DEUHYO ED* 2011;4:196-203.
19. Türkiye'de İnternetin Sağlık Amaçlı Kullanımı. http://www.socialtouch.com.tr/Turkiye'de_internetin_saglik_amacli_kullanimi_eylul2013.pdf.
20. Özkan Arslan H, Sardoğan C, Uşümüş G. 0-12 Aylık Bebeklerin Bakımı ile İlgili Türkçe Web Sitelerindeki Bilgilerin Güncellenmesi. *KASHED* 2017;3:7-21.
21. Çiçek Ö, Yenal K. Türkiye'de Doğuma Hazırlık Eğitimi ile İlgili İnternet Sayfalarının Analizi. *STED* 2016;25:131-5.
22. Fox S, Fallows D. Health Searches and Email Have Become More Commonplace, but There is Room For Improvement in Searches and Overall Internet Access. *Pew Internet and American live project: Online life report*. 2003 Jul 16. http://www.pewinternet.org/reports/pdfs/PIP_Health_Report_July_2003.pdf.
23. Benigeri M, Pluye P. Shortcomings of Health Information on the Internet. *Health Promotion International Journal* 2003;18:381-6.
24. Kiley R. Does the Internet Harm Health? *British Medical Journal* 2002;26: 235-41.
25. Özpınar A, Kazaskeroğlu E, Özgün Ö. Bilgiye Erişim, Paylaşım ve Bilgi Teknolojileri Alanında Etik Olmayan Davranışlar ve Sebepleri. Ağ ve Bilgi Güvenliği Sempozyumu, Ankara, 25-26 Kasım 2011.s.3-6.
26. Mumcu G, Koksall L, Sisman N, Çatar O. Continuing Medical Education and e- Learning for Health Professionals. *Clinical and Experimental Health Sciences* 2011;1:74-8.
27. İşleyen F, Gülkesen KH, Zayim N. Türkçe Web Sitelerinde Sunulan Sağlık Bilgisinin Anlaşılabilirliği. *Ulusal Tıp Bilişimi Kongresi, Antalya, 17-20 Kasım 2005*.
28. D'alejandro D M, Kingsley P, Johnson-West J. The Readability of Pediatric Patient Education Materials on the World Wide Web. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine* 2001;155:807-12.
29. Zingmond DS, Lim YW, Ettner SL, Carlisle DM. Information Super Highway or Billboards by the Roadside? An Analysis of Hospital Web Sites. *Western J Med* 2001;175:385-91.
30. Aygün CS. İnternet ve Etik: Örnek Uygulama Alanı Olarak Sağlık İletişimi. XII.Türkiye'de İnternet Konferansı, Ankara, 8-10 Kasım 2007. s.292-305.
31. Wasserman M, Baxter NN, Rosen B, Burnstein M, Halverson AL. Systematic Review of Internet Patient Information on Colorectal Cancer Surgery. *Diseases of The Colon & Rectum* 2014; 57: 64-9. [CrossRef]
32. Eysenbach G. The Impact of the Internet on Cancer Outcomes. *CA: A Cancer Journal for Clinicians* 2003;53:356-71
33. Başak F, Başak S, Öztürk K. Devlet Hastaneleri Web Sitelerinin Değerlendirilmesi. *V. Tıp Bilişimi Kongresi, Antalya, 13-16 Kasım 2008*. s.75-80.